

Asia: VN/20925/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne, mikäli erottelu alla olevien kysymysten mukaisesti ei onnistu

-

1. Lakiluonnos työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain muuttamiseksi

Työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun palvelutarpeen arviointia, työttömän työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaisen palvelukokonaisuuden suunnittelua sekä työllistymisprosessin etenemistä ja seurantaa koskevat pykälät 3, 4, 5, ja 6.

Hallituksen esitysluonnos on kokonaisuudessaan selkeä muutosten rajoituessa kuntien korvaamiseen hyvinvointialueilla. Luonnoksen perusteluissa todetaan, että kysymys on lähinnä teknisluontoisista muutoksista, joissa kunta korvataan hyvinvointialueella. Käytännössä näin ei kuitenkaan ole, ja lakiluonnoksen vaikuttavuusarviointit ovat jääneet puutteellisiksi. Esitetyillä muutoksilla olisi suuria vaikutuksia erityisesti niihin kuntiin, jotka ovat työllisyyden edistämisen kuntakokeilujen ulkopuolella. Lakimuutoksella olisi isoja vaikutuksia myös asiakkaiden yhdenvertaisuuteen. Kun laissa ei enää mainittaisi kuntia, jäisivät samalla huomiotta myös kuntien palvelut ja tilanteet, joissa TE-, sote- ja kuntoutuspalvelut eivät riitä asiakkaan palvelutarpeeseen vastaamiseen tai asiakkaalle ei löydy sopivaa palvelua.

Käytännössä TYP-lain muutos tarkoittaisi sitä, että hyvinvointialueiden tulisi osoittaa TYP-työhön henkilöstöresurssia nykyistä enemmän. Jatkossa tulisi lisäksi mahdollistaa joustava henkilöstöresurssien ja tehtäväkuvien rakentaminen kuntien ja hyvinvointialueiden yhdyspinnalle TYP-asiakkaiden työllistymisprosessin turvaamiseksi.

TE2024 uudistuksessa vastuu TE-palveluista tulee siirtymään kunnille. Valmistautuminen uudistukseen on jo aloitettu kunnissa ja myös pitkäaikaistyöttömien/vaikeammin työllistyvien palvelujen kehittäminen on osa muutokseen valmistautumista. Osassa kunnista työllisyyspalveluiden tarjoamisessa TYP-asiakkaille olisi lakimuutoksen myötä kuitenkin katkos.

Sote-palveluiden hallittu siirto hyvinvointialueille ja asiakkaiden palveluiden jatkuminen saumattomasti edellyttää hyvinvointialueen ja kuntien tiivistä yhteistyötä muutosvaiheessa, mutta myös sen jälkeen. Yhteistyön merkitys korostuu, kun painopistettä sote-palveluissa siirretään korjaavista palveluista ennaltaehkäisevään ja varhaiseen tukeen, johon myös kuntien terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen palvelut sisältyvät (kuntien lakisääteiset tehtävät ks. Laki 612/2021, 6§). Kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palvelut kuuluvat palveluihin, joiden yhteensovittamista asiakkaan tarvitsemien muiden palvelujen kanssa hyvinvointialueella on velvollisuus edistää (Laki 612/2021, 10§). TYP-asiakkaila on tarve juuri tällaiselle yhteensovittamiselle.

TYP-asiakkaiden osalta tulee huomioida osaamisen kehittämisen palveluiden vahva tarve. Koulutuspalvelut ovat tärkeä osa TYP-asiakkaiden palveluja, ja kunnilla on vastuu toisen asteen koulutuksen ja vapaan sivistystyön järjestämisestä. Monien asiakkaiden koulutustaso on alhainen tai heidän saamansa toisen asteen koulutus ei ole työllistävää. Sivistyspalveluihin sisältyy myös nuorisolain mukaisia palveluja (esim. etsivä nuorisotyö, nuorten työpajatoiminta), jotka ovat oleellinen osa nuorten TYP-palveluja.

Hallituksen esitysluonnoksessa painotetaan, että kunnat voisivat edelleenkin tarjota vapaaehtoisia työllistymistä edistäviä palveluita TYP-asiakkaille. Käytännössä esitetyt muutokset heikentäisivät tätä mahdollisuutta kuntakokeilun ulkopuolisissa kunnissa, koska TYPPI-asiakastietojärjestelmän puuttuessa kunnilla ei olisi enää tietoa siitä, ketkä kunnan asukkaista ovat monialaisen yhteispalvelun asiakkaita.

Esitämme kunnan lisäämistä TYP-toimijoiden joukkoon lain eri pykälissä ja §4 muotoilua seuraavasti:

Työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue ja työtön työnhakija laativat 3 §:ssä tarkoitetun kartoitusjakson aikana yhdessä monialaisen työllistymissuunnitelman, jossa sovitaan työttömän palvelutarpeen mukaisista työvoima-, sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluista, terveyden, hyvinvoinnin ja elinvoiman edistämisen palveluista sekä koulutus- ja sivistyspalveluista ja niiden toteutumisen seurannasta. Kunta ja Kansaneläkelaitos osallistuvat asiakkaan suunnitelman laadintaan, seurantaan ja tarkistamiseen työnhakijan palvelutarpeen edellyttämällä tavalla.

Kunta tulee huomioida vastaavalla tavalla myös muiden pykälien osalta.

7 § Monialaisen yhteispalvelun järjestäminen ja valtakunnallinen ohjaus (Pykälä sisältää asetuksenantovaltuuden. Asetuksen sisältöä on kuvattu säännöskohtaisissa perusteluissa. Voimassa oleva valtioneuvoston asetus on 1377/2014.)

Laissa määritetään, että TYP-palveluissa tulee olla riittävä määrä henkilöstöä palvelua tarvitsevien asiakkaiden määrä huomioiden. Pykälä jättää kuitenkin avoimeksi, miten riittävä henkilöstö määritellään. Kunnissa on TYP-työssä mukana myös työllisyyspalveluiden henkilöstöä, joiden jääminen TYP-työn ulkopuolelle vie kuntien työllisyyspalveluiden henkilöstöltä välineitä tehdä omaa työtään ja voi pahimmillaan johtaa myös työllisyyspalveluissa työskentelevien irtisanomisiin.

Kuntien työllisyyspalveluissa on rakennettu räätälöityjä ratkaisuja paikallis-alueellisten toimijoiden ja työnantajien kanssa. Asiakasprosessissa on hyödynnetty TE-palveluita, mutta tiiviimpi asiakasprosessin koordinointi on tehty kunnan työllisyyspalveluiden toimesta. Tämä on erityisesti hyödyttänyt TYP-asiakkaiden osaamisen kehittämisen ja työllistymisen palveluprosesseja. Mikäli kuntien työllisyyspalveluiden henkilöstö ei jatkossa ole mukana TYP-työssä, edellyttää tämä sote-palvelujen henkilöstöresurssin lisäämistä, sote-henkilöstön TYP-työn edellyttämän osaamisen kehittämistä sekä TE-toimiston asiantuntijoiden roolin ja osaamisen vahvistamista TYP-työssä.

2.5.2022 käynnistyy uusi työvoimapalvelumalli, jossa korostuvat intensiiviset palvelujaksot työttömyyden aikana, henkilökohtainen palvelu ja asiakkaan velvoite hakea vähintään neljää työmahdollisuutta kuukauden aikana. Uuden mallin vaikutuksesta TYP-palvelun piiriin ohjautuvien asiakkaiden määrä tulee todennäköisesti kasvamaan nykyisestä, mikä luo tarvetta TYP-työhön osoitetun henkilöstön määrän lisäämiseen entisestään.

Mitä muuta haluatte sanoa ehdotuksesta?

Lainsäädännössä tulee edelleen säilyttää kuntien mahdollisuus toimia TYP-työssä ja hoitaa TYP-lain mukaisia tehtäviä. TYP-lain ensimmäinen pykälä tulisi muotoilla niin, että kunnan palvelut on huomioitu: ”Monialaisen yhteispalvelun tavoitteena on edistää työttömien työllistymistä tarjoamalla heille heidän palvelutarpeensa mukaisia julkisia työvoimapalveluja, sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluja sekä tarvittaessa kunnan palveluita.”

TYPPI-asiakastietojärjestelmän käyttöoikeus tulisi voida myöntää myös kunnan palveluksessa olevalle TYP-työhön osoitetulle henkilölle, joka hoitaa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä.

Kunnat maksavat osan työmarkkinatukimenoista yli 300 päivää työmarkkinatukea saaneiden asiakkaiden osalta (Laki 1290/2002, 14. luku, 3a§). Tällä hetkellä Kela ilmoittaa tiedon yli 300 päivää työmarkkinatukea saaneista henkilöistä henkilöiden kotikunnan sosiaalihuollon tai työllisyyden hoidon tehtäviä hoitavalle viranomaiselle. Lakimuutoksen myötä kunta korvattaisiin tältäkin osin hyvinvointialueella. Kuntakokeilujen ulkopuolella olevilla kunnilla ei ole 1.1.2023 alkaen tietoa työmarkkinatukea vähintään 300 päivää saaneista työttömistä, vaan tieto toimitetaan hyvinvointialueille. Tämä on ristiriitaista, koska hyvinvointialueet eivät vastaa työllisyyden hoidon tehtävistä, kaikki työmarkkinatukea saavat henkilöt eivät ole sosiaalityön asiakkaita ja lisäksi työmarkkinatukiosuuden maksusta vastaa kunta eikä hyvinvointialue.

TYP-lain (1369/2014) yhtenä tavoitteena on ollut keinojen antaminen kunnille työmarkkinatuen kuntaosuuteen vaikuttamiseen. Mikäli kunnat jäävät TYP-toiminnan ulkopuolelle, jäävät työmarkkinatuen kuntaosuudet edelleen kuntien maksettavaksi, mutta kunnilla ei ole enää TYP-lain puitteissa mahdollisuutta vaikuttaa niihin. Työmarkkinatuen kunnan maksuosuus tulee siirtää hyvinvointialueiden kustannettavaksi, jos kunnilla ei enää ole lakisääteistä roolia TYP-työssä; kunta ei voi olla pelkästään maksajan asemassa.

Lisäksi TYP-työn saumattoman jatkumisen varmistamiseksi ja asiakkaiden palveluiden turvaamiseksi tarvitaan 1.1.2023 alkaen siirtymäkausi, jonka kautta turvataan kuntakokeiluiden ulkopuolisten kuntien oikeus TYP-lain mukaiseen työhön. Siirtymäkauden tulee jatkua, kunnes vastuu TE-palveluista siirtyy kunnille.

2. Lakiehdotus kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Kustannusten korvaaminen (luku 6)

Palveluiden järjestäminen asiakkaan näkökulmasta parhaalla mahdollisella tavalla edellyttää tiivistä yhteistyötä kunnan ja hyvinvointialueen kesken. Siksi on perusteltua, että kustannusten korvaaminen varmistetaan lainsäädännöllä sekä kunnille että hyvinvointialueille.

Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten tuen ja asumisen järjestäminen (27-28 §)

Lakiluonnoksen mukaan alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten tuen ja asumisen järjestäminen kuuluisivat hyvinvointialueiden järjestettäväksi. Tämä on perusteltua, koska ko. palvelutarpeet liittyvät keskeisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Nuorten palveluihin voidaan joustavasti sopia ja suunnitella tarpeen mukaiset kouluttautumista tukevat palvelut.

Muut hyvinvointialueisiin liittyvät muutosehdotukset

Tehokkaan kotoutumisen aikana tarvitaan saumatonta yhteistyötä kuntien, hyvinvointialueen, työllistymistä edistävien palvelujen, osaamista vahvistavien palvelujen sekä KELAn kesken, jolloin tulee huomioida kokonaisvaltaisesti kotoutujan henkilökohtaisista olosuhteista johtuvat tarpeet. Tätä voidaan toteuttaa esitetyn lain puitteissa monialaisella yhteistyöllä.

Mitä muuta haluatte sanoa ehdotuksesta?

Kotoutumisprosessin ja yhteistyön sujuvuuden parantamiseksi tulee kehittää myös asiakastietojen kirjaamiseen ja välittämiseen käytettäviä tietojärjestelmiä. Tarpeellisen asiakkuutta koskevan tiedon vaihtoa ja käyttöä kotouttamiseen osallistuvien viranomaistahojen välillä ei tule lainsäädännöllä rajoittaa.

Leskinen Jaakko
Forssan kaupunki - Kotoutumispalvelut

